

Mapa 7. Com fer devolucions creatives de les dades i els resultats del cicle

Definició. De què va el mapa?

La realització de devolucions creatives a la comunitat és una de les característiques essencials de qualsevol procés participatiu, com és un PLS, en el qual recollim molta informació, sobretot durant les fases inicials (diagnòstic, priorització de necessitats i elaboració de propostes d'acció).

Doncs bé, un cop recollida, què fem ara amb tota aquesta informació?

Els objectius principals de les devolucions són:¹⁵

- **Retornar.** La informació està sent o ha estat produïda per la comunitat. Són les percepcions, vivències i propostes d'acció de la gent que ha participat en el procés, i per això no poden convertir-se en propietat només d'un grup reduït de gent, com podria ser el GAM, per exemple.
- **Verificar.** Quan recollim informació o fem la devolució de la informació recollida, cal que ens assegurem que no estem oblidant percepcions importants. És necessari, doncs, validar allò que es mostra, complementar-ho i ampliar-ho, si fos necessari.
- **Profunditzar.** Repensar i debatre col·lectivament si allò que s'ha dit ens pot facilitar arribar a raons més profundes sobre les qüestions recollides.
- **Interpretar col·lectivament.** Quan compartim la informació amb la comunitat i, per tant, amb la diversitat que la caracteritza (diferents gèneres, orígens, cultures, situacions socioeconòmiques, de salut, etc.), estem donant pas que sigui interpretada pels diferents col·lectius amb les seves vivències particulars. Aquesta interpretació no pretén jutjar qui ha dit què, sinó saber quines són les raons que fonamenten les diferents actituds i percepcions.

Col·lectivitzar la informació recollida permet que la comunitat s'apropii del procés. Si les persones es fan seu el PLS, aconseguirem mantenir-les presents i actives durant tota l'experiència.

Es tracta de facilitar la implicació del major nombre d'actors amb la finalitat que les línies de treball futures siguin realment participades per un sector de la ciutadania.

15. Basat en: T. ALBERICH, L. ARNANZ, M. BASAGOITI, R. BELMONTE, P. BRU (et al.) (2009), *Metodologies Participativas. Manual*, Red Cimas, Madrid.

Escala. Què trobareu al mapa?

En aquest mapa trobareu, principalment, les raons per les quals és important fer devolucions al llarg del procés, els aspectes clau que heu de tenir en compte a l'hora de pensar una tècnica de devolució creativa i algunes idees concretes sobre dinàmiques que us poden ser útils per a cada fase.

Aquest mapa es pot complementar amb els mapes següents:

- Mapa 4. Com elaborar el perfil quantitatiu sobre l'estat de salut i benestar del municipi.
- Mapa 5. Com elaborar el perfil qualitatiu sobre l'estat de salut i benestar del municipi.
- Mapa 6. Com organitzar les trobades participatives amb els actors del procés.
- Mapa 8. Com prioritzar les necessitats i establir reptes.

Nivell de dificultat. Estem preparats?

Les devolucions creatives requereixen temps i cal articular bé les diferents eines per poder arribar a les necessitats més complexes de la població.

No us oblideu que les persones receptores de la informació poden tenir diferents necessitats, habilitats i capacitats. Per això és important tenir cura i utilitzar i/o adaptar eines de devolució creatives que siguin accessibles a tota la comunitat perquè la participació sigui real, còmoda i gaudida.

Com. Itinerari d'exemple si feu servir el mapa

Al llarg del PLS, recorrerem diferents fases amb les quals recollirem o farem devolució d'informació també diversa. Per això, el repte per al GAM serà organitzar sessions que facilitin l'arribada d'aquesta informació a la comunitat.

A l'hora d'organitzar aquestes sessions de devolució, hem de tenir diferents aspectes al cap:

- El **tipus** i la **quantitat d'informació**. Retornarem o recollirem informació fàcil d'entendre o, en canvi, estarà plena de tecnicismes? El volum d'informació que es compartirà pot fer-se pesat?
- El **públic** assistent. Hem de modificar la manera de compartir la informació en funció de les persones que hi assisteixin? Cal fer adaptacions segons el nombre de participants i segons algunes característiques de les persones receptores, com per exemple, l'edat?

Pot ser útil memoritzar aquest mantra: «No és el què, sinó el com». No es tracta de modificar la informació compartida, sinó la manera com la compartim.

Adaptar els continguts i les eines no ha de convertir-se en una acció assistencialista o infantilista.

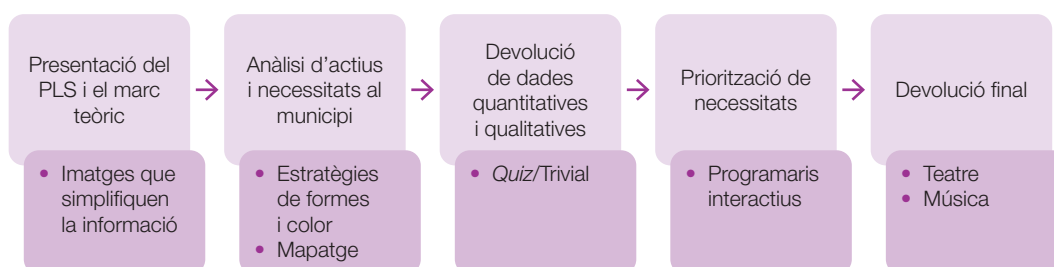
- Les **tècniques** de devolució. Tenint en compte el que s'ha dit anteriorment, quin tipus de tècnica és més adient utilitzar en la sessió? Volem que les persones participants es moguin, treballin en grups petits o individualment? Volem que la informació quedi recollida de manera visual?
- Els **materials** necessaris. També tenint en compte el que s'ha dit anteriorment, quins són els materials dels quals necessitarem disposar? Els tenim? L'espai ha de ser ampli per permetre la realització de la dinàmica? Pot ser a l'aire lliure? Quines oportunitats ens ofereix? Farem servir dispositius tecnològics?
- La **temporalització**. Quin temps serà necessari perquè la tècnica seleccionada assoleixi els objectius plantejats? Com podem garantir respectar la duració pactada de la sessió?

Són moltes les possibilitats que podem trobar per fer una devolució de manera creativa per a cada moment del pla. De fet, decidir utilitzar una tècnica concreta per a un moment no vol dir necessàriament que aquesta no sigui útil per quan ens trobem en un altre punt del procés.

A continuació s'exposa una proposta de tècnica de devolució per a algunes de les diferents fases del PLS.

Esquema

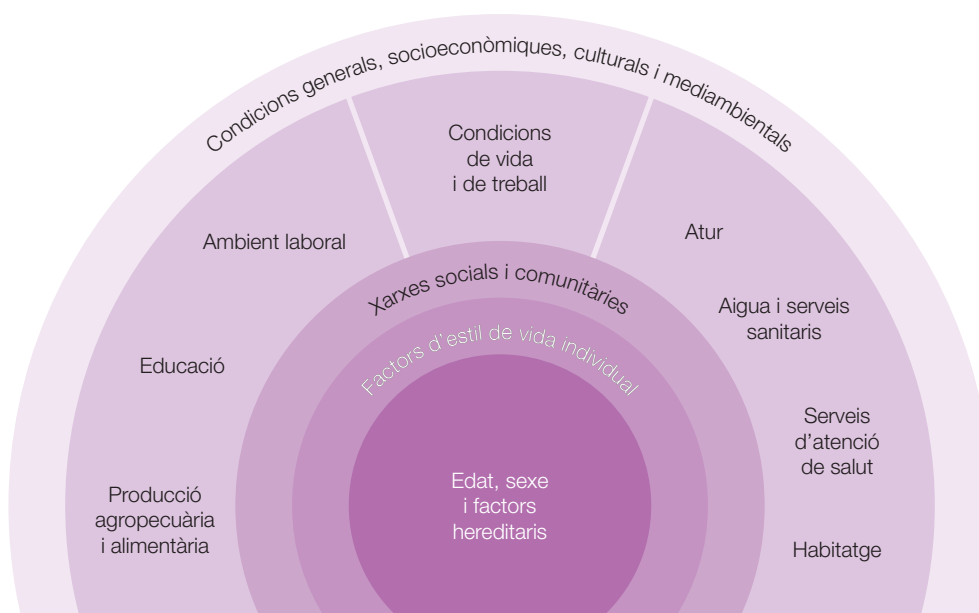
Figura 7. Accions de devolució segons les fases del PLS

Exemples. Presentació del marc teòric del PLS

La presentació d'un marc teòric pot fer-se complicada i pesada tant per a la persona que transmet la informació com per a qui la rep. A més, és possible que moltes persones no estiguin familiaritzades amb la temàtica presentada i que no coneguin l'abast del concepte de *salut* i els factors que la condicionen. Per això, es recomana **utilitzar gràfics o imatges que simplifiquen la informació**. Per exemple, aquest esquema del model multinivell dels determinants de la salut¹⁶ (vegeu la figura 8) pot ajudar a visualitzar la relació entre l'individu, el seu entorn i la seva salut. La imatge ubica les persones al centre, i al seu voltant es troben les diverses capes d'influència en la salut, com són els factors d'estil de vida individuals, les influències comunitàries, les condicions laborals o altres condicions socials més generals.

Figura 8. Esquema del model multinivell dels determinants de la salut (Dahlgren i Whitehead, 1991)

Anàlisi d'actius i necessitats en salut al municipi

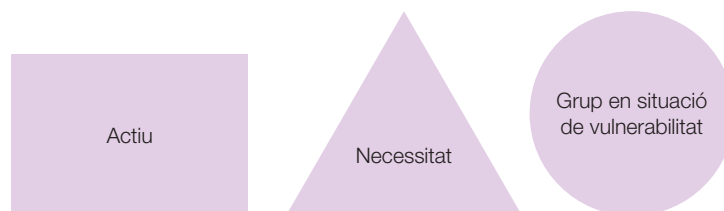
Per fer la identificació dels diferents actius i necessitats en salut del municipi, es pot utilitzar una tècnica de **formes i colors** perquè, en finalitzar la sessió (ja sigui amb ciutadania o amb professionals), puguem tenir una imatge general, visual i sintètica de l'anàlisi feta conjuntament.

Es tracta de facilitar a les persones participants papers o cartolines, perquè facin l'abocament de les seves percepcions després d'una reflexió prèvia en grups petits.

16. DAHLGREN i WHITEHEAD, 1991.

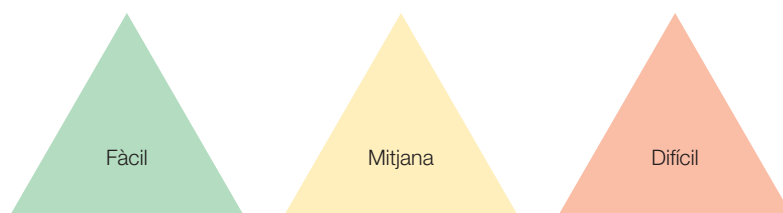
D'una banda, podem tenir cartolines amb tres tipus de formes (rectangle, cercle i triangle) que representin els aspectes a identificar: actius, necessitats i grups en situació de vulnerabilitat.

Figura 9. Exemple de cartolines dels aspectes a identificar

I de l'altra, les cartolines que representen les necessitats poden ser de tres colors diferents (verd, groc i vermell), de manera que les persones participants les classifiquin també segons la possibilitat percebuda per incidir en la millora de les problemàtiques.

Figura 10. Exemple de codi de colors de les necessitats segons el grau d'incidència

Alhora que les persones participants comparteixen les seves percepcions amb el grup gran, es penjen les cartolines i les anem agrupant segons temàtiques i coincidències.

Podem, fins i tot, intentar ubicar les diferents necessitats sobre l'esquema presentat anteriorment (vegeu la [figura 8](#)).

Devolució de dades quantitatives i qualitatives

La devolució de tota una anàlisi de dades quantitatives pot resultar una de les parts més feixugues si ens limitem a mostrar números i gràfics.

En canvi, una opció és convertir les dades analitzades en un format *quiz* o trivial.

Només s'han d'agafar les dades més significatives i formular-les, per exemple, com a preguntes de «veritable» o «fals», de manera que, un cop formulades, les persones assistents es puguin posicionar sobre la seva opinió. Posteriorment es mostren les respostes reals i es comenten.

Durant la sessió de devolució del diagnòstic amb la ciutadania, per exemple, es poden formular les afirmacions següents:

1. Al municipi hi ha el mateix percentatge de dones que d'homes en general, però hi ha doble de dones majors de 85 anys.
2. Al municipi la taxa de mortalitat és més gran que la taxa de naixements.
3. El nombre d'habitants del municipi creix.
4. El percentatge de persones migrades al municipi és inferior al percentatge de la comarca.
5. El nivell econòmic de la població atesa al CAP es troba entre els quatre primers de la comarca.
6. L'atur ha baixat durant els darrers cinc anys.
7. L'obesitat infantil és la primera causa de malaltia en la població menor de quinze anys.
8. Menys d'un 1% de la població major de divuit anys del municipi presenta demència.
9. Les persones del municipi perceben la seva salut com a bona i positiva.
10. El consum de risc d'alcohol en la població menor de quinze anys és inferior a la mitjana de Catalunya.
11. El consum de risc de tabac és més alt en la població menor de quinze anys que la mitjana de Catalunya.
12. Les dones consumeixen més fàrmacs i psicofàrmacs que els homes al municipi.

Aquest format es podria adaptar igualment per a la presentació dels resultats de l'anàlisi qualitativa formulant frases com, per exemple:

- «Existeix la percepció que l'obesitat infantil ha augmentat els últims anys».
- «Es percep que la població del municipi està envellint».

És important formular aquestes afirmacions fent referència al fet que es tracten de percepcions i opinions (vegeu el [mapa 5: Com elaborar el perfil qualitatiu sobre l'estat de salut i benestar del municipi](#)).

Es recomana, no obstant això, que aquest joc s'acompanyi de l'entrega *a posteriori* d'un document en paper que reculli, especialment, els resultats principals de l'anàlisi qualitativa, ja que les aportacions que conformen aquests resultats són percepcions de les mateixes persones participants sobre qüestions que afecten la seva salut i benestar.

Priorització de necessitats

Per a la priorització de necessitats es poden fer servir **programaris interactius** com ara el Mentimeter¹⁷ (vegeu el [mapa 8](#)) o el Kahoot,¹⁸ que permeten obtenir els resultats al moment i que mantenen actives les persones participants en tot moment.

Per a la utilització d'aquest tipus d'eines, cal assegurar que les persones participants tindran mòbil durant la sessió i que a la sala hi ha opció a la connexió wifi.

No ens podem oblidar de l'existència d'altres tècniques creatives i artístiques com poden ser la música o el teatre. Podem comptar amb agents no professionals del territori, però amb ganes de fer coses noves per transmetre a la resta del municipi la feina feta col·lectivament.

Llista de control. Què no hem d'oblidar?

- Hem valorat el tipus i la quantitat d'informació que volem recollir i/o retornar?
- No ens estem reservant cap tipus d'informació?
- Sabem quin serà el nostre públic i el nombre de persones que hi assistiran?
- Hem trobat l'eina de devolució creativa que millor s'adapti al públic receptor?
És accessible per a tothom?
- Tenim o hem buscat els materials i espais necessaris per realitzar la tècnica?
- És realista fer aquest tipus de devolució amb el temps que tenim?

17. Mentimeter: <https://www.mentimeter.com>.

18. Kahoot: <https://kahoot.com>.